

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНИЙ ЛИСТ
щодо викладання української мови (офіційної) та літератури
в організаціях освіти, які реалізують програми загальної освіти
Придністровської Молдавської Республіки
у 2022/23 навчальному році

I. Вступ

Головна мета вивчення української (офіційної) мови в загальноосвітніх навчальних закладах — надати основи знань про мову, що дозволить забезпечити достатньо високий рівень спілкування і грамотного письма, необхідний для успішної індивідуальної та соціальної діяльності, міжкультурного взаєморозуміння. Українська мова (офіційна) є допоміжним інструментом, який дозволяє виховати всебічно розвинену особистість, тому вона є важливою для розвитку мислення, уяви, інтелектуальних і творчих здібностей учнів.

Згідно з Базисним навчальним планом (БНП) предмет «Українська мова (офіційна) та література» вивчається в освітніх установах Придністровської Молдавської Республіки в обсязі 850 годин.

Зміст освітньої галузі «Українська мова (офіційна) та література» оновлюється відповідно до державних освітніх стандартів нового покоління.

**II. Нормативні документи, які регламентують організацію
освітнього процесу**

2022/23 навчального року основними нормативними документами, які визначають обсяг навчального навантаження і зміст освіти з навчального предмета «Українська мова (офіційна) та література», є:

— Наказ Міністерства просвіти Придністровської Молдавської Республіки «Про затвердження рішень Ради з освіти Міністерства просвіти

Придністровської Молдавської Республіки від 23 березня 2017 року» (Реєстраційний № 448 від 20 квітня 2017 року);

- Наказ Міністерства освіти Придністровської Молдавської Республіки від 16 червня 2016 року № 684 «Про затвердження Базисного навчального плану для організацій загальної освіти підвищеного рівня Придністровської Молдавської Республіки» (Реєстраційний № 7483 від 19 липня 2016 року);

- Наказ Міністерства освіти Придністровської Молдавської Республіки від 30 червня 2016 року № 770 «Про затвердження Базисного навчального плану для організацій освіти Придністровської Молдавської Республіки, які реалізують програми загальної освіти» (Реєстраційний № 7556 від 1 вересня 2016 року);

- Приблизна програма з навчального предмета «Українська мова (офіційна) та література» (Наказ Міністерства освіти від 2 грудня 2016 року № 1447 «Про затвердження рішень Ради з освіти Міністерства освіти Придністровської Молдавської Республіки від 24 листопада 2016 року» п.1.6);

- Критерії навчальних досягнень учнів із предметів БНРПу, враховуючи вимоги до усних відповідей і письмових робіт учнів (наказ Міністерства освіти Придністровської Молдавської Республіки від 3 червня 2013 року № 730);

- Положення «Про предметні олімпіади учнів, які освоюють загальноосвітні програми в організаціях освіти загальної та професійної освіти» (наказ Міністерства освіти Придністровської Молдавської Республіки від 30 червня 2016 року № 767 «Про введення в дію рішень Колегії Міністерства освіти Придністровської Молдавської Республіки від 28 червня 2016 року»).

III. Програмно-методичне забезпечення і контроль у новому навчальному році

У 2022/23 навчальному році вивчення української мови (офіційної) та літератури в організаціях освіти також здійснюватиметься за наступними програмами, розробленими на основі Державного освітнього стандарту початкової, основної загальної, середньої (повної) загальної освіти:

- Бронич І.О., Дубик А.О., Ніконова І.В. Програма з навчального предмета «Українська (офіційна) мова» 1-4 класи (початкова загальна освіта). – Тирасполь: ДООЗ «ПДІРО», 2014;
- Приблизна програма з навчального предмета «Українська мова (офіційна) і література» 5-9 класи. Тирасполь, 2017;
- Програма з української мови (офіційної) та літератури. 6-7 кл. // ПВП. 2011. № 4.
- Збірник нормативного і програмного супроводу з навчального предмета «Українська мова (офіційна) та література». Тирасполь: ПДІРО, 2009.

Варіативна частина з української мови та літератури забезпечена програмами факультативів та курсів за вибором, розміщених на сайті ДООЗ ДПО «ІРОіПК», підсайт «Школа Придністров'я»: <http://schoolpmr.3dn.ru>.

Для проведення проміжної атестації учнів у 5-8 класах вчителів української мови та літератури рекомендується використовувати «Приблизні екзаменаційні білети для проведення проміжної атестації учнів 5–8 класів організацій загальної освіти з російською мовою навчання із предмета „Українська (офіційна) мова та література”». Для проведення підсумкової атестації учнів 9 класів вчителів української мови та літератури рекомендується використовувати «Типові екзаменаційні білети для проведення підсумкової атестації учнів 9 класу організацій загальної освіти з російською мовою навчання із предмета „Українська (офіційна) мова та література”».

Контрольна перевірка з української мови здійснюється фронтально й індивідуально. Фронтально оцінюються: контрольні роботи, переклади, аудіювання, читання мовчки, письмовий переказ і письмовий твір, мовні знання та вміння. Індивідуально оцінюються: говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос. Для цих видів діяльності не відводяться окремі уроки.

Клас	Кількість навчальних та перевірних робіт										
	Контрольні роботи	Переклад	Твори (зокрема, і контрольні)		Перекази (зокрема, і контрольні)		Аудіювання	Читання мовчки	Читання вголос	Діалог	Ділові папери
			Письмові	Усні	Письмові	Усні					
3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	4	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
5	4	2	1	3	1	3	2	2	-	-	1
6	6	2	1	2	2	3	1	2	2	2	1
7	4	1	2	-	1	3	2	2	1	1	1
8	4	1	2	1	2	6	1	1	1	2	1
9	3	1	1	1	2	3	2	2	-	3	1
10	4	-	2	1	3	1	2	2	-	1	-
11	4	1	2	1	2	1	2	2	-	2	3

(Кількість навчальних та перевірних робіт у різних навчальних закладах може варіюватися залежно від того, на якому етапі в організації загальної освіти впроваджуються Стандарти нового покоління).

IV. Рекомендації щодо складання робочих програм з навчального предмета «Українська мова (офіційна) та література»

На даному етапі викладання української мови (офіційної) та літератури знаходиться у стані переходу від Державного стандарту 2009 року до нових Державних стандартів 2016 року.

До робочих програм належать:

- програми з навчального предмета «Українська мова (офіційна) та література»;
- програми елективних курсів (модулів);
- програми факультативних курсів;
- програми діяльності гуртків, секцій, студій тощо.

Робочі програми розробляються педагогом чи групою педагогів, проходять експертизу на рівні організації освіти, затверджуються керівником. Організація освіти несе відповідальність за якість освітньої та робочих програм, які реалізуються. Робоча програма оновлюється щорічно.

Під час її складання рекомендуємо дотримуватися структури приблизної програми з навчального предмета «Українська мова (офіційна) та література». На титульному аркуші програми – підписи керівника навчального закладу та його заступника, з яким цю програму було погоджено.

Педагог може внести зміни в робочу програму (загальний відсоток можливих змін з навчального предмета не повинен перевищувати в початковій школі 10 %, а в основній та старшій школі – 20 % від вищеназваних програм).

V. Основні рекомендації з організації освітнього процесу за рівнем загальної освіти

Звертаємо увагу, що основний навчальний матеріал повинен бути засвоєний учнями на уроці (занятті). Основна функція домашнього завдання –

закріплення знань і умінь. Для нього може пропонуватися тільки той матеріал, який засвоєний на навчальних заняттях. З метою попередження перевантаження учнів педагогові необхідно стежити за дозуванням домашнього завдання, пояснювати на уроці (занятті) зміст, порядок і прийоми його виконання. Завдання підвищеного рівня складності можуть пропонуватися учням для самостійного виконання тільки за бажанням. Обсяг домашнього завдання повинен відповідати санітарним нормам, враховуючи обсяг з інших навчальних предметів (дисциплін) і можливість виконання домашнього завдання з усіх предметів (дисциплін).

З метою обліку різних мотиваційних настанов і навчальних можливостей учнів домашні завдання повинні бути варіативними: обов'язкові завдання для всього класу (групи) і завдання за вибором (для більш мотивованих учнів). Як зазначалося вище, мета обов'язкових завдань – закріплення теоретичних знань і практичних умінь, здобутих на уроці (занятті), а також розвиток метапредметних умінь. Метою завдань за вибором є стимулювання навчальної самостійності, творчого застосування нових знань, можливо, в нестандартних навчальних ситуаціях, комплексне застосування умінь, раніше освоєних і нових, а також розвиток інтересу до конкретного навчального предмета (дисципліни).

Вивчення української мови у 1-4 класах здійснюватиметься за Державним освітнім стандартом початкової загальної освіти (Наказ Міністерства просвіти Придністровської Молдавської Республіки від 11 липня 2013 року № 966) та програмою з навчального предмета «Українська (офіційна) мова. 1-4 класи» (Укладачі: Бронич І.О., Дубик А.О., Ніконова І.В.).

Для забезпечення високої грамотності та загальної культури учнів необхідно дотримуватися визначених правил і рекомендацій щодо ведення учнівських зошитів:

1. Записи в зошиті виконують кульковою ручкою із синім чорнилом чи його відтінками (для оформлення таблиць, схем тощо використовують простий олівець).

2. Між класною та домашньою роботою пропускають два рядки (між видами робіт, які входять до складу класної чи домашньої роботи, рядків не пропускають).

3. Дату класної, домашньої чи контрольної роботи з мови чи літератури у 5-11 класах записують так: у першому рядку дату записують словами, а у другому – вид роботи (класна чи домашня), тема, вправа, яка виконується, наприклад:

Перше жовтня
Класна робота
Складносурядне речення
Вправа 94

У зошитах для контрольних робіт в усіх класах записується дата й тема, у межах якої виконується контрольна робота.

4. Після заголовків, назв видів робіт, підпису зошита крапку не ставлять.

5. Зошити слід підписувати українською мовою.

6. Неправильний запис охайно перекреслюють (а не беруть у дужки чи витирають гумкою або замальовують коректором).

7. Зразок підпису зошита:

Зошит № 1 (№ 2)
для робіт
з української мови
учениці 8-А класу
МОЗ «ТСШ № 9»
Скрипник Інни

Зошит
для робіт
з української літератури
учениці 8-А класу
МОЗ «ТСШ № 9»
Скрипник Інни

*Зошит
для контрольних робіт
з української мови
учениці 8-А класу
МОЗ «ТСШ № 9»
Скрипник Інни*

*Зошит
для робіт
з розвитку зв'язного мовлення
учениці 8-А класу
МОЗ «ТСШ № 9»
Скрипник Інни*

8. Кількість робочих зошитів з української мови визначається за класами: 2 клас – 1 зошит, 3–4 класи – 2 зошити, 5–8 класи – 2 зошити; 9–11 класи – 1 зошит.

9. Для контрольних робіт з української мови з третього класу заводять 1 зошит, для робіт з розвитку зв'язного мовлення з п'ятого класу – 1 зошит.

10. Кількість робочих зошитів з української літератури – по одному з 5 по 11 клас. У початковій школі зошит з літератури не ведеться.

11. Для виконання всіх видів письмових робіт у робочих зошитах з української мови, зошитах для робіт з розвитку зв'язного мовлення та контрольних зошитах слід використовувати зошити в лінію (з позначеними полями). Зошит з української літератури має бути у клітинку.

12. Аналіз контрольних письмових робіт виконують у тому ж зошиті, у якому виконувалася робота.

13. Зошити для контрольних робіт мають зберігатися в навчальному закладі впродовж усього навчального року.

14. Робочі зошити з української мови перевіряють: у 2-4 класах – двічі на тиждень; у 5 класі – 1 раз на тиждень; у 6-8 класах – 2 рази на місяць; у 9-11 класах – 1 раз на місяць.

15. Зошити з української літератури перевіряють раз на місяць у кожному класі.

16. Усі виправлення, помітки й записи в учнівських роботах слід виконувати ручкою з червоним чорнилом.

VI. Рекомендації щодо організації методичної роботи і підвищення професійної компетентності педагогів

Рекомендуємо для обговорення на серпневих нарадах наступні актуальні проблеми викладання української мови та літератури у новому навчальному році:

- оновлення програмового, навчального та методичного забезпечення з української мови (офіційної) та літератури;
- особливості проектування уроку української мови (офіційної) та літератури згідно з вимогами Державного освітнього стандарту;
- структура і зміст Державного освітнього стандарту;
- універсальні навчальні дії;
- вимоги Державного освітнього стандарту до сучасного уроку української мови та літератури;
- методи і прийоми формування метапредметних результатів.

VII. Список рекомендованої навчально-методичної літератури й електронних ресурсів

Список рекомендованої навчальної літератури розміщено в наступних документах:

- Приблизна програма з навчального предмета «Українська мова (офіційна) та література» 5–9 класи (для загальноосвітніх шкіл ПМР). – Тирасполь: ІРОіПК, 2017;
- Перечень программ и учебных изданий, рекомендованных Министерством просвещения ПМР к использованию в образовательном процессе в организациях общего образования на 2022/23 учебный год.

З метою вивчення літератури рідного краю рекомендуємо використовувати програму факультативного курсу, затверджену Міністерством освіти Придністровської Молдавської Республіки (Наказ

від 6 жовтня 2011 року № 1082): Бронич І.О., Ніконова І.В. Програма факультативного курсу «Література рідного краю. 1–11 кл.» // Педагогічний вісник Придністров'я. 2011. № 4. – С.44.

Радимо користуватися такими електронними ресурсами:

1. <http://www.minpros.info>
2. <http://ceko-pmr.org>
3. <https://iroipk.idknet.com>
4. <http://schoolpmr.3dn.ru>
5. <https://edu.gospmr.org>

Укладач

О.Г. Бурдужа, голова РНМР

з української мови та літератури,

провідний методист

кафедри загальноосвітніх дисциплін та додаткової освіти

ДОЗ ДПО «ІРОіПК»